

Ciekawostki z dziejów książki

Czy wiesz że:

- Gliniana tabliczka z odcisniętym na niej pismem klinowym to jedna z najdawniejszych form książki. W ten sposób utrwalano i przekazywano myśli ludzkie co najmniej 3 tys. lat p.n.e. w Mezopotamii.
- Pergamin to materiał piśmienniczy wyrabiany ze specjalnie wyprawionej skóry zwierzęcej. Był on bardzo kosztowny ale zarazem trwały. Pergaminowe arkusze zaczęto składać i zszywać dając w ten sposób znacznie praktyczniejszą od zwoju formę książki – kodeks.
- Pliniusz Starszy obliczył żywot karty papirusowej na ok. 200 lat.
- Papier wynaleźli Chińczycy na przełomie I i II wieku przed naszą erą, podobno przypadkowo przy myciu jedwabnej waty rozpostartej na matach, które polegało na zwilżeniu jej i biciu kijami. Po zdjęciu wypranej waty na matach zostawała cienka warstwa nieznanego tworzywa, która po wyschnięciu nadawała się do pisania. Chińczycy szybko zastąpili włókna jedwabiu włóknami roślinnymi, szmatami lnianymi i starymi sieciami rybackimi. Te surowce dominowały w wytwarzaniu papieru do połowy XIX wieku.

- W Chinach i Japonii do dziś wytwarza się prócz zwykłych książek - książki zwoje. Są to zwykle cykle obrazków malowanych ręcznie, którym towarzyszy krótki wypisany pędzelkiem tekst.
- W średniowieczu za jedną ręcznie pisaną książkę można było kupić kilka wiosek. Okładki i brzegi takich książek wykańczane były złotem i drogimi kamieniami.
- Według tradycji, pierwszym, który wpadł na pomysł złożenia na pół arkusza papirusu był Juliusz Cezar (I w. p n e.). Ten pomysł okazał się trwalszy niż jego podboje.
- Karta tytułowa pojawiła się ok. 1500 r. Tytuł zajmował 5-6 wierszy.
- Przecinek zastosowano po raz pierwszy na przełomie XV i XVI w. przez drukarza weneckiego Aldusa Manitiusa, także Manitius zaczął dodawać do książek spis treści.
- Numerację stron wprowadzono dopiero w XVI w.
- Najmniejsza książka świata waży 0,064 grama. Ma 6,3 mm, 4,5 mm szerokości i składa się z 34 stron, na których wydrukowano wiersze Omara Chajjama.
- Najmniejszą książkę dla dzieci - "Stary król Cole" - wydrukowaną na papierze o gramaturze 22 gramów, mierzącą 1mm x 1mm, wydało w 85 egzemplarzach w 1985 r. wydawnictwo Gleniffer Press z Paisley (Szkocja). Kartki można przewracać (ostrożnie!) tylko za pomocą igły.
- Największa książka - super book, mierząca 2,74 x 3,07m została wydana w Denver w stanie Colorado- USA w 1976r. a składa się ona z 300 stron i waży 252,6kg.
- Najcięższa książka świata to " Dzieje Ithalu " wydana przez jednego z arcyksiążąt habsburskich. Waży 48 kg.
- Najdroższą na świecie książką jest czterotomowe dzieło "The Birds of

America" (Ptaki Ameryki) Johna Jamesa Audubona, wybitnego ornitologa amerykańskiego. Na aukcji Christie's w Nowym Jorku zostało ono sprzedane za - 8 mln 802 tys. 500 dolarów. Obok wyeksponowano książki o tematyce ornitologicznej.

- Najwyższą w Polsce cenę antykwaryczną (103 tys. zł) uzyskało na aukcji w Krakowie drugie wydanie dzieła Mikołaja Kopernika "O obrotach sfer niebieskich" , które zostało wydane w roku 1566 w Bazylei.

- Najobszerniejszą książką świata jest słownik chiński " Tu-sza-czi-czeng " , składający się z 5 020 tomów po 170 stron każdy.

- Jedną z najdroższych ksiąg świata jest 42-stronicowa "Biblia" – pierwsza książka drukowana przez Jana Gutenberga.

- Najpopularniejszą książką na świecie jest Biblia. Biblię przetłumaczono na 310 języków, a jej fragmenty na dalsze 597 języków. Szacuje się, że pomiędzy 1815 a 1975 rokiem wydrukowano ok. 2mld 500mln egzemplarzy Biblii. Obok umieszczono egzemplarz Biblii, a także kserokopię Biblii Gutenberga.

- Książka pachnąca ukazała się w Japonii. Jest to wyprodukowana na papierze specjalnie nasyconym zapachami, książka kucharska zawierająca kilkaset przepisów japońskiej kuchni. Wystarczy delikatnie potrząsnąć dłonią tekst wydrukowanego przepisu, a natychmiast wydziela się smakowity zapach opisanej potrawy.

- Hiszpańska gazeta "Luminaria" miała litery fosforyzujące tak, by można ją było czytać bez zapalania światła. Inna gazetę drukowano na kauczuku, aby dało się ją czytać w wannie podczas kąpieli. Drukowano też na cieście (można było więc po przeczytaniu ją zjeść) i na bawełnie, która potem używano jako chusteczkę do nosa.

- Pewien amerykański kalendarz z 1937 roku składał się z 12 karetek. Styczeń i luty wydrukowano na bibule, marzec kwiecień na bibułce do papierosów, maj i czerwiec na papierze rozsiewającym woń spalenizny, którym można odpędzać komary, lipiec i sierpień to lep na muchy, wrzesień i październik - kalka, a listopad i grudzień - bibuła filtracyjna.

- Najmłodszym noblistą w dziedzinie literatury był Rudyard Kipling (1865-1936). W dniu otrzymania nagrody (1907 r.) miał 41 lat. Obok umieszczono kilka książek Kiplinga m.in. "Księga dżungli".
- Najwięcej, bo ponad 600 powieści, w dobie "ery gęsiego pióra" napisał Polak Józef Ignacy Kraszewski.
- Pierwszą książką wydaną w całości po polsku był "Raj duszny" - modlitewnik, przetłumaczony z łaciny przez Biernata z Lublina i wydany w 1513r. przez Floriana Unglera.
- Pierwsze książki dla dzieci w języku polskim, szczególnie dla dorastających panienek, pisała Klementyna z Tańskich Hoffmanowa (1798-1845).
- Pierwsze wiersze dla dzieci w języku polskim pisał Stanisław Jachowicz (1796-1875).
- Twórcą miniaturowych książek oraz rekordzistą Księgi Rekordów Guinnessa za najmniejszą książkę świata, był Zygmunt Szkocny (ur. w Czeladzi, 31 lipca 1911 r., zm. w Katowicach 19 lutego 2003 r.).
- Pierwsze zachowane zdanie w języku polskim znajduje się w "Księdze henrykowskiej" pisanej w latach 1268-1273. Brzmiało ono: "Day, ut ia pobrusa, a ti poziwai.
- Pierwszą pieśnią religijną w języku polskim jest "Bogurodzica" , której najdawniejszy tekst, tzw. krakowski pochodzi z 1407 roku.
- Pierwszą książką wydaną w całości po polsku był "Raj duszny" - średniowieczny modlitewnik, przetłumaczony z łaciny przez Biernata z Lublina i wydany w 1513r. przez Floriana Unglera.
- Na powstanie jednej 100 kartkowej książki potrzeba 2-3 drzewa średniej wielkości. Dlatego coraz częściej produkuje się papier z makulatury.

- Skryptorium - to specjalne pomieszczenie w klasztorze lub na dworze królewskim przeznaczone do pracy nad pisaniem ksiąg. Przeważnie były to sale obok biblioteki, a czasami krużganki klasztorne ze względu na dobre oświetlenie. Nad rękopisami pracowano tylko w dzień, przeciętnie 6 godzin.

- W bibliotece założonej przez Asurbanipala zgromadzono zbiór wielu tysięcy glinianych tabliczek pokrytych pismem klinowym. Do dziś pozostało z tego cennego zbioru 20 tysięcy tabliczek. Przechowywane są w Muzeum Brytyjskim w Londynie.

- W Polsce największy zbiór ksiąg łańcuchowych posiada Biblioteka PAN w Gdańsku, a pojedyncze egzemplarze przechowują Biblioteka Narodowa w Warszawie i Uniwersytecka we Wrocławiu.

- Wynalezienie techniki CD ROM to prawdziwa rewolucja technologiczna porównywalna z rozpoczęciem wykorzystania papirusu do zapisywania informacji. CD ROM nazywany jest nawet "elektronicznym papirusem", ponieważ pozwalał w porównaniu z innymi materiałami pisarskimi na zapisanie praktycznie nieograniczonej ilości informacji.

- Żywotność płyty kompaktowej obliczono na 100 lat.

- CD ROM umożliwia nie tylko zapis tekstu ale także dźwięku, grafiki i animacji. Technika ta nazywana jest techniką multimedialną.

- Na jednym CD ROM-mie o pojemności powyżej 600 MB można zapisać 300 - 500 stron tekstu.

- Zaliczana przez UNESCO do skarbów światowego dziedzictwa - pochodząca z 13 wieku Tripitaka Koreana, nazywana 'Buddyjska biblią' została przepisana na CD Rom. Ten najobszerniejszy zbiór prac Buddy, który w oryginalnej formie składał się z 81258 rzeźbionych, drewnianych tablic (53 miliony znaków) właśnie dzięki zapisowi na CD ROM-mie został po raz pierwszy udostępniony publicznie.

- Pierwszą w formie elektronicznej napisaną specjalnie do internetowej

dystrybucji jest powieść Stephena Kinga pt.: "Riding the Bullet", która w ciągu 24 godzin od wprowadzenia do sprzedaży zamówiło prawie 400.000 osób.

- W roku 1952 została zwołana do Genewy Międzynarodowa Konferencja ds. Praw Autorskich, która uchwaliła Powszechną Konwencję ds. Copyright i powołała Międzynarodowy Komitet Praw Autorskich. Konwencja genewska weszła w życie 16 września 1956 roku. POLSKA przystąpiła do konwencji o przestrzeganiu praw autorskich w 1976 r. Odtąd na polskich książkach, filmach, płytach, kasetach i innych wydawnictwach umieszczany jest znak zastrzeżenia praw autorskich - copyright.
- 23 kwietnia od 1996 roku obchodzony jest na całym świecie jako Dzień Książki i Praw Autorskich. Data ta jest datą symboliczną. 23 kwietnia urodzili się lub odeszli znani pisarze, m.in.: Cervantes, Szekspir, Nabokow, Vallejo.
- 23 kwietnia wiąże się również z katalońskim obyczajem. Każdy mieszkaniec Katalonii w dniu św. Jerzego - patrona tego regionu - obdarowywał swoich bliskich książkami i różami.
- Aktualnie najdroższą książką w Polsce na serwisie Allegro – jest pozycja "Rationale Divinorum Officiorum" z 1478 roku!
- Obecna cena to 48 tys. złotych, choć można nie czekać i mieć ją od ręki za 65 tys. Jak na razie, nie ma chętnych. Książka pochodzi ze zbiorów Internetowego Domu Dzieł Sztuki Ars Classica. Niestety jest u nich jeszcze droższa pozycja. Cena to 275 tysięcy złotych polskich! Z opisu wynika, że to dość wartościowe dzieło pochodzi z XVI wieku i stworzył ją anonimowy mistrz na zlecenie Filipa II Hiszpańskiego. Manuskrypt zawiera 124 strony bogato zdobione złotem i jest oprawiony w oryginalną, ponad 400-letnią, skórę i drewno.